

FRUKTANS POLITIK

ETT TYSKT UTTRYCK säger, att »Furcht hält länger als moralische Entrüstung», fruktan varar längre än moralisk indignation. Sentensen har förmodligen översatts till flera språk än till svenska. Säkerligen är den inte obekant i Sovjetunionen.

Samtidigt som den s. k. neutralistkongressen sammanträdde i Belgrad i höstas meddelade Moskva att man skulle återuppta kärnvapenproven. Den långa serien av mellan 30 och 40 explosioner sattes igång, vilken till sist kröntes med 50-megatonbomben. På många håll kommenterades dessa i tiden sammanfallande händelser så att Sovjetunionen vägt olägenheten av att stöta sina neutralistvänner, varibland många från de afrikanska utvecklingsländerna, mot nödvändigheten av att genomföra de förmodligen av militära myndigheter krävda försöken. Man hade valt sprängningarna, trots att de skett vid en politiskt olämplig tidpunkt. Det har också omvittnats, att delegaterna i Belgrad varit starkt chockerade. Vad endast få politiska kommentatorer insåg var att tidpunkterna för försöken och för konferensen sannolikt koordinerats med full avsikt. Ett moraliskt för-

dömande av Sovjetunionens uppträdande kunde man i Kreml ha tagit lugnt — om det kommit. I själva verket uttalades endast allmänna protester, riktade både mot Sovjetunionen och USA. Fruktan hade gjort sin verkan. Sovjetunionen demonstrerade på ett drastiskt sätt sin styrka, och alla neutralister förstod och höll god min.

Förfaringsättet var ett uttryck för styrkans politik, eller fruktans politik, som man också kan kalla den. Fruktan varar längre än moralisk indignation. Ingen förstod den tesen bättre än moralisten John Foster Dulles. Ännu föreligger vederligen ingen brukbar biografi över den för några år sedan bortgångne amerikanske utrikesministern, men en sådan skulle kunna bli en psykologisk studie i amerikansk mentalitet av allra största intresse. Dulles gjorde den i USA inte ovanliga karriären från praktiserande jurist till politiker. Han var mycket förmögen, han var aktiv presbyterian, moraliserande och hänsynslös. Han var statsman, och den grundliggande formeln för amerikansk utrikespolitik var enligt honom förhandlingar ur styrkeposition. Man kan väl våga den gissningen, att bekymren för Kuba knappast skulle

aktualiserats på sätt som skett om Dulles fortfarande suttit i State Departement. Han hade styrkan och han ingav fruktan. Ryssarnas ohämmade propaganda mot honom som krigshetsare, vilket han ju inte alls var, visade tillräckligt, att denna fruktan eller i varje fall respekt inte inskränkte sig till småstaternas representanter. Berlinproblemet aktualiserades efter Dulles' bortgång.

Lång tid har det gällt som ett politiskt axiom, att den stora striden mellan kommunism och kapitalism skulle komma att stå i utvecklingsländerna och särskilt i Afrika. Den som kunde vinna de nya afrikanska staterna, han skulle bli segrare i kampen. Härav kommer de många buden och överbuden till nya stater, som inte själva kan utnyttja sina naturtillgångar och ofta har en befolkning som ännu inte har behov av en språngvis höjd levnadsstandard. Erfarenheterna har blivit annorlunda. Det är nationalismen, som mot alla förutsägelser blomstrat upp i Afrika. Åtminstone på något håll lär det ha visat sig fördelaktigare att erbjuda en ny stat ett par gamla men nymålade flygplan med vederbörande lands »Airlines» i stora bokstäver längs sidorna än mer kostnadskrävande men mindre utsmykade textilfabriker. Det egendomliga förhållandet kan iakttagas att det kommunistiska Sovjetunionen understödjer nya nationaliststater. Utvecklingen förutsågs varken av

Marx eller Lenin. Det kan förmodas att mer renläriga kinesiska kommunister betraktar skådespelet med ovilja. Afrika skulle vara en krigsskådeplats mellan kapitalism och kommunism. I stället har vi fått inbördeskriget i Kongo.

Europa är i själva verket det fält, där striden står, inte utvecklingsländerna. I Europa vänder sig Sovjetunionen mot Västerlandet. Warszawapakten mot NATO. Där hålls spänningen uppe genom medvetna demonstrationer av styrka och fruktan. Murar genom Berlin och vaktorn på Berlins gator är yttre tecken. Vem är i längden starkast, och vem räds mest?

Det har sagts att spänningen kring Tysklandsfrågan kommer att vara så länge Chrusjtjov behöver den för att kontrollera den inre spänningen i hans eget land. Chrusjtjov själv balanserar mellan nuets och det förgångnas gärningar. I det ukrainska kommunistpartiets tidsskrift nr 7, 1938, lästes enligt uppgift bl. a.: »Det hänsynslösa utrotandet av fienderna — av trotskisterna, av bucharinisterna, av de borgerliga nationalisterna och av det övriga spionavskummet — började först när det ryska kommunistpartiets centralkommitté sände ut den ståndaktige bolsjeviken och stalinisten Nikita Sergejevitj Chrusjtjov för att leda det ukrainska partiets centralkommitté.» Även en härdad person, vilket en f. d. stalinist rimligen bör vara, skulle kunna vakna om nätterna för att

betänka sitt föregående, dvs. inte utrotandet, utan stalinismen. Det förgångna går att undertrycka till en viss grad, men en dag blir det aktuellt. Den dagen kan å andra sidan inte komma förrän den utrikespolitiska spänningen släppt så mycket att en enig inrikesledning inte blir obetingat nödvändig. Därför får folken leva i fruktan.

Men man skall inte bortse från mera reella synpunkter. Fruktan för rysk expansion i Västeuropa födde NATO. NATO födde kontrollen av satellitstaternas krigsmakter i Warszawapakten. Hotet mot Västberlin födde så förstärkningarna av NATO och av de samtidiga tendenserna till ekonomisk och politisk integration i Västeuropa. På de yttersta av dessa dagar har till sist förstärkningen av NATO fött hotet mot Finland. Att försvarsminister Strauss reste till Oslo är givetvis i och för sig ingenting som borde kunna åberopas som grund för ryska klagomål. Det skall verkligen ha gått långt om en regeringsmedlem i ett västeuropeiskt land inte skall kunna besöka en regering i ett annat utan att begära ryskt tillstånd. Lika orimligt är det att svenska handelsförbindelser med Västtyskland skall underkastas kritik i sovjetryska noter. Men det gemensamma NATO-kommandot i Östersjöutloppen är inte lika ointressant. Det innebär kanske i sak ingen större förändring av läget. Men det samlar under sig vissa hitills vidtagna militära åtgärder.

Alltså reagerar man på ryskt militärt håll. För en rysk amiral i Östersjön kan läget synas förändrat. Fruktan kommer in i bilden, hotet mot den sovjetiska flottans rörelsefrihet.

Det nya hotet kom att riktas mot Finland som det skandinaviska land, som var lättast att utöva press på. Sällan har ett hot framförts med mindre hänsyn till den moraliska indignation, som det väckte. Aktionens utveckling har visat, att Sovjetunionen avsåg det ingrepp i Finlands inre angelägenheter som man hela tiden förnekade. Däremot är det inte riktigt att dra en parallell med förhandlingarna år 1939. Då fanns på rysk sida Stalin och den hänsynslösa maktmänniskan Molotov. På finsk sida fanns ingen Paasikivilinje i utrikespolitiken att åberopa. Än mindre berättigad är en i förstone närliggande parallell med Österrike 1938. I februari 1938 kallades Schuschnigg till Hitler för att få höra de mest fruktansvärda angrepp mot Österrikes politik. Generaler stod beredda att redogöra för hur Österrike skulle förintas. Djupt skakad for Schuschnigg hem för att utlysa den folkomröstning, som i sin tur stoppades av Hitlers ultimatum den 11 mars. Österrike bröts ned. Läget mellan Finland och Sovjetunionen är helt annorlunda. Framför allt är Chrusjtjov ingen Hitler. Han har inte sökt förödmjuka Kekkonen vid dennes besök i Novosibirsk. Han har inte krävt inställande av de

bebådade riksdagsmannavalen, även om avsikten med dessa väl bl. a. varit att få folkdemokraternas representation minskad. Han tillkallade inte ens sina generaler. Han lät bara Finland leva kvar under hotets skugga. Men därmed har han uppnått att fruktan och tvivel sprider sig runt Östersjön.

I denna situation är det viktigt att hålla för ögonen att det hot, som förmörkar tiden, uppstått genom Sovjetrysslands åtgöranden, genom dess fasthållande vid terrorregimen i Östtyskland, genom dess aktualiserande av Berlinkrisen, genom — i bakgrunden —

minnet av dess förtryckande av den ungerska frihetskampen. Man bör nu också kallt räkna med att fortsatta politiska angrepp mot Norge och Danmark bara är en tidsfråga — liksom försök att påverka Sverige. Man får vara beredd på ryska påståenden av typen att våra försvarsförberedelser är sådana att de »försvårar» Finlands ställning. Att reagera inför den ryska politiken med moralisk indignation är naturligt. Nödvändigt är att man inte förlorar sig i fruktan. Svensk försvarspolitik får under inga omständigheter påverkas av vare sig ryska hotelser eller lockelser.